

4.BİLİRKİŞİ RAPORUNUN KAPSAMI VE İÇERİĞİ

Bilirkişi raporu, yapılacak değerleme sonucunun kağıda dökülmesi olduğuna göre, dava konusunun kurallara uygun ve iyi düzenlenmiş bir şekilde rapor edilmesi gerekir. Bilirkişi raporu, adaletin oluşması için hakimnin kararında etkili olacağından, bazı temel nitelikleri içermesi gerekmektedir. Bu bakımdan hakimnin, rapora temel teşkil edecek konuları özenle tespit ederek, bilirkişinin raporunda bu konularda bilgi ve görüş belirtmesini sağlamalıdır.

Bilirkişi raporu, hakimnin doğru kararı vermesini sağlayacak özellikte olmalıdır. Bu bakımdan rapor; *doğruluk, açıklık, tutarlılık, kesinlik ve doyuruculuk* gibi niteliklere sahip olmalıdır.

1.Doğruluk:Bilirkişi raporu olayla ilgili verilerin elde dilmesinde ve bunların değerlendirilmesinde olduğu kadar, rapor yazılmasında da doğru bilgileri içermelidir. Doğruluk, bilimsel açıdan ve aynı zamanda bilirkişinin şahsi kişiliği ile de ilgilidir. Raporun doğru bilgileri içermesi ve tarafsız bir biçimde yazılması, bilirkişinin titizlikle yerine getireceği en önemli görevdir.

2.Açıklık:Bilirkişi raporu, kolayca anlaşılabilir açıklıkta yazılmalıdır. Raporda kullanılan bazı bilimsel noktalar açıklanmalı ve konunun uzmanı olmayan hakim tarafından anlaşılır duruma getirilmelidir. Bilirkişi raporu, bilimsel ve teknik yönden doğru olmasına rağmen, kullanılan dilin bilimselliği ve uygulanan formül ve matematiksel işlemlerin yeterince açıklanmamış olması, raporun hakim tarafından anlaşılabilmesine neden olabilir. Bu bakımdan raporu hazırlarken, bilimsel kriterlere uymakla birlikte, raporun teknik bilgisi olmayan hakim tarafından değerlendirileceği unutulmamalıdır. Bilirkişi, raporda baştan sonuca ulaşılıncaya kadar izlenen yolu anlaşılır bir biçimde açıklamalı, olayın her kademesi açık bir ifadeyle belirtmelidir.

3.Tutarlılık:Rapordaki bölümler mantıksal bir sıra takip etmeli, bölümler ve ifadeler arasında tutarsızlık bulunmamalıdır. Giriş bölümü, davanın konusu, tarafların ileri sürdükleri iddiaların tartışılması, yapılan saptamalar ve hesaplamalar ile elde edilen sonuçlar uyum içinde birbirini izlemelidir.

4.Kesinlik:Raporda verilen rakamlarda, yapılan hesaplamalarda kesinlik bulunmalı, kuşku, çelişki ve belirsizlik yaratmamalıdır. Hesaplar kesin bir dille belirtilmelidir.

5.Doyuruculuk:Rapor, hakimnin doğru karar vermesini sağlayacak tarzda, bütün konulara açıklık getirecek şekilde yeterli ve doyurucu olmalıdır. Rapor, hakimnin istediği hususları kapsmalı, tarafların iddialarını noksansız yanıtlamalı ve çeşitli hesaplamalar

neticesinde varılan bütün sonuçları içermelidir. Ancak bütün bunlar yapılırken, dava ile uzaktan ilgisi olmayan gereksiz bilgilerle konunun özünden sapmamaya özen gösterilmelidir. Raporunda verilen ayrıntılı bilgiler bile, davaya bütün olarak hakim olmaya ve davanın özünü dahi iyi kavramaya yardımcı olmalıdır.

Bilirkişi raporunda genel olarak aşağıdaki kayıtların bulunması gerekmektedir.

- 1.Tarafların ad ve soyadları
- 2.Bilirkişiden davanın çözümü için istenen hususları
- 3.İnceleme konusu yapılan maddi olayları
- 4.Gerekçeyi
- 5.Sonucu
- 6.Bilirkişiler arasında anlaşmazlık varsa bunun sebebini
- 7.Düzenlendiği tarihi
- 8.Bilirkişilerin imzalarını

Bilirkişi, yazacağı raporu tamamen davada iddia edilen olaylar üzerine kurgulamalıdır. Bu bağlamda bilirkişi, yalnız özel ve teknik bilgiyi gerektiren olayları raporunda inceleme konusu yapmalı, hukuki mesele ile hakimlik mesleğini gerektiren inceleme konularını raporuna dayanak yapmamalıdır. Bilirkişi raporlarında hukuki değerlendirmeler yapılması, hukuki hata yapılması olasılığını artırabileceği gibi, bu tür değerlendirmeleri içeren bilirkişi raporlarının inandırıcılığı ve tarafsızlığı tartışmaya açılmış olur.

Bilirkişi raporlarında ileri sürülen iddiaların gerekçeli olması gerekmektedir. Bu gerekçeler sayesinde, bilirkişiye başvuru uzmanlık ve özel bilgi gerektiren hususlarda hakim, ikna olabilmekte ve kuracağı hükmü bu gerekçelere dayanarak oluşturabilecektir. Gerekçe sayesinde, hakim ve taraflar bilirkişi raporundaki sonucun doğru olup olmadığını kontrol etme imkanına sahip olurlar.

Bilirkişi, raporunu mahkemeye verdikten sonra artık raporunda değişiklik yapamaz, raporundaki görüşten dönemez veya bilirkişilikten çekilmek suretiyle raporunu verilmemiş saydıramaz.

Bilirkişi raporu, tam olmalı, kısa, açık, doğru olmalı ve uygun bir dille kaleme alınmış olmalıdır. Raporun tamlığı, eksik olmaması demektir. Gerçi bilirkişinin raporunun eksik olması veya çelişkili bulunması halinde, hakimin aynı bilirkişilerden ek rapor alması mümkündür. Bu ek rapor da, aynı esaslar dahilinde asıl rapor gibi hazırlanmalıdır. Ancak ek rapor alınmasının; boş yere ek zamana, yargılamanın

gecikmesine ve dava maliyetinin artmasına neden olacağı gerçeği gözden uzak tutulmamalıdır. Kısalık, açıklık ve doğruluk, raporun önemli bir kuralıdır. Raporda kullanılan gereksiz ayrıntı, işin ana temasının gözden kaçırılmasına neden olabilir. Bu açıdan rapor, işin temasını engelleyecek tarzda ele alınmamalıdır. Raporda kullanılan ifade açık olmalıdır. Yazının açıklığı, hem anlaşılabilirliğini sağlamakta hem de her türlü duraksamaları ortadan kaldırarak ilgililerin davranışını yönlendirmektedir. Rapordaki kesin ifadeler çoğu zaman iknayı güçlendirmektedir.

Rapor konusunun uzun olması ve özellikle bilirkişinin birden çok sorun hakkında görüş bildirmesinin gerekmesi halinde rapor, mutlaka paragraflara hatta ayrı ayrı başlıklara bölünmelidir. Raporda noktalama işaretleri ile imla kurallarına özen gösterilmelidir. İmla kuralları, cümlenin yanlış anlaşılmasına yol açacak şekilde kullanılmamalıdır. İfadeler yalın ve öz olmalıdır. Çeşitli anlamlara gelebilecek kelimeler kullanılmamalıdır. Teknik kelimeler ve tanımlamalar, o konuda hiçbir bilgisi olmayan bir kimsenin anlayacağı tarzda ifade edilmeye çalışılmamalıdır. Raporda somut kavramlar kullanılmalıdır. Zira soyut kavramların anlaşılabilirliği, raporun niteliğini engelleyebilir.

Bilirkişi raporunun, tam olarak hazırlanıp hazırlanmadığını kontrol etmek için aşağıda belirtilen testten geçirilmesinin, sağlıklı bir yaklaşım tarzı olacağı söylenebilir. Buna göre bilirkişi raporu, aşağıdaki sorulara verilecek cevaplar çerçevesinde değerlendirilmeye tabi tutulabilir.

- 1) Somut olaylara dayalı mı?
- 2) Gereksiz ayrıntıya boğulmuş mu?
- 3) İlk okumada anlaşılabilir mi?
- 4) Mantıklı mı?
- 5) Tartışmalara yol açacak nitelikte mi?
- 6) İknâ edici mi?
- 7) Hakim in istediği bütün sorulara cevap veriyor mu?

Yukarıda sıralanan kurallara uygun şekilde hazırlanan raporun, belli bir dizpozisyon içinde yazılması gerekir. Hazırlanan raporun sabit bir yazım formatı yoktur. Bu durum, ele alınan konunun içeriğine bağlı olarak değişebilmektedir.

Genel anlamda bir raporda olması gereken bölümler; başlık, giriş, materyal ve yöntem, değerlendirme ve sonuç şeklinde sıralanabilir.

Başlık:Bilirkişi raporu hangi mahkemeye verilecekse, o mahkeme hakimliğine hitaben yazılmalıdır. Örneğin rapor Samsun Hukuk Hakimliğine verilecekse, “Samsun Asliye Hukuk Hakimliğine” şeklinde başlık atılır. Bir ilde birden fazla Asliye Hukuk Mahkemesi varsa “Samsun Birinci Asliye Hukuk Hakimliğine” gibi, şeklinde belirtilmelidir. Bu başlıktan sonra sol tarafa dava dosyasının numarası (Dosya No: 2013/...), bunun altına davalı, davacı ve vekillerin isimleri yazılır.

Giriş:Burada hangi dava için bilirkişi seçilmiş bulunduğu, davanın konusu hakkında bilgi verildikten sonra, davanın incelenmesi için mahkeme heyeti ile birlikte dava yerine ne zaman gidildiği yazılır. Raporun yazılması esaslarının neye dayandığı (mahkeme kayıtları, dosyanın incelenmesi, dava yerinde inceleme, kişi ve kuruluşlardan alınan bilgiler gibi) belirtilir. Daha önce bilirkişi incelemesine itiraz edilmiş bir dava ise, bu davanın yeni bilirkişi incelemesi olduğu ifade edilmelidir.

Materyal ve Yöntem:Bu kısımda bilirkişi, davada kullandığı materyaller ve yöntemler ile bunları nasıl kullandığını gerekçeleri ile birlikte anlatır.

Değerlendirme:Bu bölümde dava ile ilgili toplanan veriler ve bilgiler düzenli bir şekilde sunulur. Toplanan veri ve bilgilere dayalı olarak gerekli hesaplamalar yapılır.

Sonuç:Bu bölümünde, dava ile ilgili yapılan analizler ve hesaplamalar sonucunda elde edilenler kesin bir dille ifade edilir. Varılan sonuç, kısa, açık ve net bir biçimde yazılır. Sonuç bölümü, raporun en önemli bölümüdür. Hakimi genellikle sonuç bölümünde ortaya konulan kesin yargılar ilgilendirir ve kararını buna göre verir.

Yukarıda ifade edilen dizpozisyona göre hazırlanan rapor, bilirkişi tarafından ad-soyad ve meslek (uzmanlık konusu) belirtilerek imzalanır. Raporda imzanın altına tarih atılarak genelde üç nüsha olmak üzere ilgili mahkeme kalemine teslim edilir. Bilirkişi kendisine verilen süre içerisinde raporunu mahkemeye vermek zorundadır. Bu süre, işin niteliğine göre üç ayı geçemez hükmüyle belli bir kayıt altına alınmıştır. Raporun istenildiği tarihte verilmediği takdirde, mahkeme gününün (duruşma tarihi) ertelenmesi sözkonusu olacaktır. Dolayısıyla bilirkişi, raporu saptanan süre içerisinde hazırlayıp mahkemeye teslim etmeye önem vermelidir. Gerektiğinde bilirkişinin ek süre isteme hakkı bulunmaktadır. Bilirkişi, ciddi nedenlerle raporunu tamamlayamamışsa, gecikmenin nedenini belirterek ek süre isteyebilir. Kendisine verilen ek süreye rağmen, raporunu mahkemeye sunmayan bilirkişiyi para cezası ve mahkumiyet sözkonusudur.

Hazırlanan rapor, dava dosyasıyla birlikte verildiği tarih kaydedilerek imza karşılığında mahkeme kalemine teslim edilir.

Bilirkişi raporunda silinti ve kazıntı olmamasına özen gösterilmelidir. Silinti ve kazıntılar, hakim tarafından raporun geçerliliğine etkili olacak nitelikte görülürse, rapor kısmen veya tamamen geçersiz sayılabilir.

Eğer üç bilirkişi varsa, bu bilirkişiler kendi aralarında müzakereler yaparak sonuca varırlar. Uygulamada bilirkişilerin ayrı rapor vermesi yaygın değildir. Bilirkişiler arasında fikir birliğinin oluşması arzu edilen bir durumdur. Ancak raporun oybirliği ile düzenlenmesi gerekli olmayıp, rapordaki çoğunluk görüşüne katılmayan bilirkişinin muhalefet şerhi vermesi mümkündür. Bu taktirde azınlıkta kalan bilirkişi ayrı bir rapor da verebilir. Azınlıkta kalan bilirkişinin diğer ikisinin görüşüne neden katılmadığı ve katılmadığı noktaları açıklayan gerekçeyi belirtmesi gerekmektedir.

Hakim, bilirkişi raporunda noksan veya anlaşılmasız gördüğü konuların tamamlanması için ek rapor isteyebilir. Aynı şekilde taraflarında bilirkişi raporuna itiraz hakları vardır. Hakimin bilirkişiden tamamlayıcı bilgi alma, açıklama isteme veya yeni bilirkişiye inceleme yaptırma yetkisi olduğu gibi, tarafların da hakimden bu yetkisini kullanmasını isteme hakları vardır. Taraflar, rapordaki noksan ve anlaşılmayan hususlar hakkında bilirkişiden açıklama alınmasını, raporun kendilerine tebliğ edildiği tarihten sonra hakimden isteyebilirler. Hakim, tarafların yazılı müracaatları yada kendisinin açıklamasını istediği konuları, bilirkişiden yazılı isteyebileceği gibi, duruşma sırasında da sözlü olarak anlatmasını isteyebilir. Duruşma sırasında bilirkişinin sözlü ifadeleri zapta geçirilerek imza ettirilir.

Ek raporun istendiği durumlarda, bu raporun da esas raporda olduğu gibi açık, kesin ve doyurucu olması gerekir. Aynı şekilde ek raporun, hakimin sorularını tam yanıtlaması ve varsa tarafların ileri sürdükleri eksikliklerin ve belirsizliklerin giderilmesi gerekmektedir. Ek raporun başlığı aynı şekilde davanın görüldüğü mahkemeye yazılır. Bunun altına ek rapor olduğu belirtilmelidir. Ayrıca davanın dosya numarası da yazılmalıdır. Ek raporun giriş kısmında, hangi dava için bilirkişi raporuna mahkemenin yeniden inceleme istediği belirtilir. Bundan sonra tarafların itirazları ve hakimin sorduğu sorular ayrı ayrı yanıtlanmalıdır. Bu yanıtlar, açıklayıcı ve doyurucu olmalıdır. Zira soruları yada itirazları kısaca yanıtlamak veya bunları reddetmek doğru değildir. İtirazların ret nedeni inandırıcı ve akla uygun olmalıdır.

Tarafların bu itirazı, raporda iddia edilen yanlışlıkların ve eksikliklerin düzeltilmesi yönündedir. Bu itiraz rapora olan itirazdan farklıdır. Rapora itiraz, raporun tamamen kabul edilmemesi şeklindedir. Rapora tamamen itiraz edilmesi durumunda ise,

hakimin de kabul etmesi halinde yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırılır. Bilirkişi raporuna tamamen itiraz etmenin önemi, bir tür kazanılmış hak doğrultusunda kendini göstermektedir. Nitekim yargıtay kararlarına göre, bir tarafın bilirkişi raporuna itiraz etmemesiyle, itiraz eden taraf lehine bir tür kazanılmış hak doğar. Yani bir taraf rapora itiraz etmez ve diğer tarafın itirazı üzerine yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırılır ve ikinci bilirkişi raporu, birinci rapora itiraz edenin daha da aleyhine olursa, ilk rapora itiraz etmeyen taraf bakımından ilk rapor kesinleşmiş olacaktır. Bu durumda itiraz eden taraf lehine kazanılmış bir hak doğduğundan, mahkemenin ilk bilirkişi raporuna göre karar vermesi gerekecektir.